

The scientific novelty of the research consists in the study of socio-political issues of P. Volvach's novelistics as a means of structuring his autobiographical discourse.

The theoretical significance of the study: the theoretical aspects of the genre of the industrial novel are summarized, the literary experience of studying P. Volvach's prose is collected.

The practical significance of the obtained results is reduced to the fact that they are a step towards the study of P. Volvach's prose, which is currently insufficiently researched. In particular, the study of socio-political issues in the author's novels allows us to talk not only about the structure of autobiography in his work, but also about P. Volvach's personality and his attitude to the era in which he lived and worked.

The material of the research is the novels of P. Volvach «Klyasa», «Khreshchatyk Plaza» and «Dreams of a Neophyte».

The following research methods were used: comparative, sociological, biographical, philological.

Keywords: P. Volvach, autobiography, socio-political issues, era.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Йолкіна Л. Специфіка реалізації ліричного суб'єкта в поезії Павла Вольвача. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2016. Вип. 2. С. 132–135.
2. Стусенко О. Клясика Павла Вольвача. *Літакцент*. URL: <http://litakcent.com/2011/04/18/kljasyka-pavla-volvacha/>
3. Ярошук В. Онтологічні виміри творчості Павла Вольвача. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство та літературознавство)*. Вип. 12. 2019. С. 66–70.
4. Соловей О. Обидва береги (Випадок Вольвача). *Олег Соловей – поет, прозаїк, критик, дослідник сучасної української літератури*. 2016. URL: <https://www.oleg-solovey.com/single-post/2017/03/22/обидва-береги-випадок-вольвача>
5. Соловей О. Кавова гуща життя. *Літературна Україна*. 2015. 15 січня (№ 3). С. 7.
6. Ленюк М. І. «Хрещатик-плаза» Павла Вольвача як зразок постмодерністського роману в сучасній українській літературі. *Молодий вчений*. 2017. № 7. С. 207–210.
7. Ткаченко М. Особливості виробничої прози в українській радянській літературі: повість Дмитра Бузька «Домни». *Слово і Час*. 2021. № 6(720). С. 66–81.
8. Вольвач П. Кляса: роман. Харків: Фоліо, 2010. 442 с.
9. Пароваткіна А. Павло Вольвач: «Редактори писали на полях мого нового роману, що це знавісніла брехня про Майдан». *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/kritika/article/87791/2013-11-23-pavlo-volvach-redakto-gu-pysaly-na-polyakh-mogo-novogo-romanu-shcho-tse-znavisnila-brekhnya-pro-maydan/>
10. Сарахман Е. «Ніколи не думал, що мне столько раз будет так страшно» Павел Вольвач презентова новий роман. *Gazeta.ua*. URL: https://gazeta.ua/ru/articles/culture/_nikogda-ne-dumal-chno-mne-stolko-raz-budet-tak-strashno-pavel-volvach-prezentoval-novyj-roman/548437?mobile=true
11. Вольвач П. Хрещатик-Плаза: роман. Київ: Український пріоритет, 2013. 288 с.
12. Вольвач П. Сні неофіта: роман. Львів: Видавництво Старого лева, 2017. 288 с.

УДК 811.111'42'272:808.51]:321.01(477)»20»

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ УКРАЇНИ В ПРОМОВАХ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ПОЛІТИКІВ НА ПОЧАТКУ 20-Х РОКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ

В. О. Маніленко, О. О. Залужна

Анотація. Стаття присвячена аналізу лінгвостилістичних засобів, які використовуються для створення образу України в англійськомовних політичних промовах. Дослідження здійснюється на основі опублікованих на офіційних урядових сайтах текстів промов. У межах аналізу окреслено політичну промову як центральний жанр політичного дискурсу, який виконує усі притаманні політичному дискурсу функції. Образ держави, який створюється в таких промовах за допомогою лінгвостилістичних засобів, піддається аналізу та виділяються його елементи, зокрема народ, армія, стратегія підтримки України тощо.

Ключові слова: політичний дискурс, політична промова, образ держави, лінгвостилістичні засоби.

1. Вступні зауваження. На сучасному етапі існування України (початок 20-х років ХХІ століття), дослідження її образу має велике значення. Країна переживає значні зміни у всіх аспектах, включно з суспільно-політичними, економічними та культурними, що сприяє її об'єднанню навколо національних цінностей та інтересів. Події, які відбуваються на території України, стимулюють більший інтерес до вивчення феноменів, які розкривають національну специфіку [1, с. 54]. Важливість дослідження образу держави в ЗМІ та промовах політиків не викликає

сумнівів. Образ держави – це не лише сукупність структурних та правових аспектів, але й складна ментальна конструкція, що визначає, як ми сприймаємо та розуміємо різні аспекти її існування [2, с. 15].

Актуальність дослідження полягає в необхідності більш детального вивчення стилістичних засобів, які беруть участь у формуванні образу України в промовах англійськомовних політиків, адже зважаючи на мінливу зовнішньо- та внутрішньополітичну ситуацію важливим є розуміння тенденцій та характеристик, притаманних образу України.

Об'єктом дослідження є лінгвостилістичні засоби – виразні засоби мови, зокрема тропи та стилістичні фігури (метафора, епітет, порівняння, гіпербола, алюзія, іронія, контраст, антитеза, риторичне запитання), які беруть участь у формуванні іміджу України в промовах англійськомовних політиків Дж. Байдена та Ріші Сунака.

Предметом є семантичні особливості лінгвостилістичних засобів, які беруть участь у формуванні образу України, та їх комунікативно-прагматичні особливості, визначені в межах політичного дискурсу.

Мета статті полягає у визначенні кола лінгвостилістичних засобів, за допомогою яких відбувається конструювання образу України в англійськомовному політичному дискурсі.

Реалізація мети передбачає розв'язання низки завдань: 1) окреслити поняття «політичний дискурс» та схарактеризувати політичну промову як один із його жанрів; 2) проаналізувати поняття «образ держави» і його компоненти; 3) розглянути лексико-стилістичні засоби, які використовуються для створення іміджу держави в політичних промовах, які аналізуються; 4) визначити межі та наповнення образу України в промовах.

Матеріалом дослідження послуговувати 122 одиниці, обрані методом суцільної вибірки з 24 промов Дж. Байдена та Ріші Сунака, які опубліковані на офіційному сайті Білого дому та сайті уряду Сполученого Королівства.

2. Теоретичні засади дослідження. За визначенням Т. ван Дейка, дискурс – це багатогранна форма комунікації, яка передбачає інтерактивний і постійний обмін повідомленнями. Вона набуває різноманітних форм вираження, зокрема усної, письмової, друкованої та паралінгвістичної і відбувається через різні канали спілкування [3, с. 160].

У контексті дискурсологічних досліджень термін «політичний дискурс» часто використовується для позначення мовної практики, яка відбувається в політичній сфері діяльності людини і може включати такі елементи: публічні виступи політичних діячів, публікації в ЗМІ, політичні документи тощо. Однак оскільки політичний дискурс є відносно молодого галуззю, в ньому досі немає чітких і загальноприйнятих визначень ключових понять. Н. В. Кондратенко визначає політичний дискурс як специфічний вияв політичної комунікації, який передбачає актуалізацію політичного тексту в комунікативному акті взаємодії політичного суб'єкта (політика, політичної сили, влади) і політичного об'єкта (аудиторія, електорат, виборець) [4, с. 12]. Натомість Н. В. Шевчук наводить таке визначення: «складна ідеологічно сконструйована єдність комунікативної поведінки та прагматичних, політичних, соціокультурних і психологічних чинників, сконструйована за допомогою засобів масової інформації та інших комунікативних джерел, які репрезентують системно-символічний порядок, у межах якого реалізується процес боротьби за владу» [5, с. 267]. Проаналізувавши ці два визначення, можна дійти висновку, що центральною характеристикою політичного дискурсу є прагматичний аспект, покликаний сприяти досягненню комунікативної мети, залежно від обраного джерела впливу на політичний об'єкт, з метою боротьби за владу.

Політичний дискурс відрізняється від інших видів дискурсу своєю основною функцією, а саме: використанням як інструменту політичної влади. Ця функція реалізується в різних аспектах політичного життя: здобутті влади, боротьбі за неї, збереженні влади, здійсненні, стабілізації її позицій та її перерозподілі [6, с. 294].

Політичний дискурс допомагає об'єднати людей навколо спільних цілей і цінностей, а також визначити їхні ролі та обов'язки в політичній системі. Серед основних функцій політичного дискурсу виокремлюємо такі: функція атональності та гармонізації, інтерпретаційно-орієнтаційна функція, інформаційна функція, функція контролю та мотивації [7, с. 265].

Політична промова – це усний монологічний виступ однієї людини перед аудиторією, який має певну мету і структуру. Політична промова, яка є одним із жанрів маніфестації політичного дискурсу, послуговується повним спектром стилістичних засобів, які допомагають досягнути бажаного ефекту впливу на слухача. Вона спрямована на те, щоб переконати аудиторію в чомусь або спонукати її до певних дій, сформувати в неї певні образи та асоціації [8, с. 67].

За визначенням О. В. Голік, «образ країни є системою уявлень раціонального та емоційного характеру, заснованих на співставленні широкого спектру показників розвитку держави, інформації та оцінок, визначених за власним досвідом, на підставі відомостей, чуток, визначених в інформаційному просторі» [9, с. 155]. Дослідники справедливо зазначають, що образ країни як система уявлень про ту чи іншу державу може бути сформований як у свідомості громадян цієї держави, так і іноземців, часто маючи певні розбіжності [10, с. 11].

Для створення образу держави політики використовують різноманітні прийоми. Одним з таких прийомів є використання стилістичних засобів, а саме лексичних та синтаксичних стилістичних прийомів для пробудження та створення образів і асоціативних зв'язків. Іноді достатньо одного влучного образу, щоб сконструювати та поширити позитивний чи негативний образ країни [11].

Лінгвістичні засоби, які використовуються для створення образу держави, аналізуються з погляду того, як вони впливають на аудиторію [12, с. 95]. Основна мета цієї наукової розвідки полягає в тому, щоб зрозуміти, в який спосіб та які саме лінгвістичні засоби формують уявлення про Україну як про державу на міжнародній арені.

3. Виклад основного матеріалу. Використання лінгвостилістичних засобів відбувається шляхом модифікації звичної послідовності слів і модифікації граматичної структури тексту. Риторичний ефект перегрупування порядку слів впливає на естетичну привабливість тексту [13, с. 32]. Лінгвостилістичні засоби викликають реакцію аудиторії, оскільки трансформація звичних значень слів природно привертає увагу слухачів.

Автори промов привертають увагу і використовують формулювання, які легко запам'ятовуються. Метафоризація лексики є характерною рисою сучасного політичного дискурсу. Одним з цікавих прикладів метафоричного зображення є такий приклад.

(1) *The violence in Ukraine is infectious, spreading like a disease and threatening to engulf the entire region in a spiral of destruction.*

Метафора, що уподібнює війну в Україні з хворобою, яка здатна перекинутись на інші країни регіону, є досить ефективною з погляду впливу на аудиторію – необхідність швидких і важених дій ставиться на перший план.

(2) *Kyiv has captured a part of my heart, I must say.*

У прикладі (2) Дж. Байден переносить значення слова *captured* з буквального на символічний рівень, підкреслюючи глибокий емоційний зв'язок мовця з Києвом, щоб дати змогу аудиторії зрозуміти, що для нього Україна має особливе значення.

(3) *So, may God protect the brave Ukrainian defenders of their country who keep the flame of liberty burning brightly as we can.*

Метафоричне порівняння боротьби за свободу Української держави її захисниками популяризує ідею правильності подальшої підтримки України як держави, яка морально цього заслуговує.

(4) *May Ukraine's Independence Day be a reminder that the forces of darkness and dominion will never extinguish the flame of liberty that lives in the heart of free people everywhere.*

Метафора полягає у порівнянні *the forces of darkness and dominion* із вогнем свободи, який живе в серцях вільних людей. Ця метафора використовується для вербалізації ідеї, що попри спроби зруйнувати свободу і незалежність, громадяни України залишаються сильними та непохитними. Для образу України в американському суспільстві така асоціація має вирішальне значення, тому що від цього залежить подальша підтримка американського суспільства, для якого однією з найвагоміших цінностей є незалежність країни та свобода кожного її громадянина.

Під час побудови образу України обидва політики у своїх промовах інтенсивно використовують епітети. Слід зважати, що епітет завжди є суб'єктивним, має певний ступінь емоційного забарвлення [13, с. 50].

(5) *Nearly one year ago, Russia launched its unjust, brutal assault against Ukraine.*

Промова Дж. Байдена з нагоди річниці підтримки України США під час повномасштабної війни має велику кількість епітетів, у цьому випадку для позначення наступу були використані епітети *unjust* та *brutal*, що підкреслюють характер цієї війни та позицію України в ній як жертви.

(6) *President Biden has spoken regularly with President Zelensky ... to send powerful messages of the United States' unwavering support.*

У прикладі (6) епітети *powerful* та *unwavering* покликані справити враження потужної підтримки в інформаційному полі та безпосередньо в економічній і військовій сферах.

Президент України, який є суттєвим складником іміджу держави, виступає в ролі гаранта, з яким регулярно контактують на міжнародній арені, довіряють та співпрацюють на всіх рівнях. Порівняння допомагає створити образ, наповнений якісною глибиною його характеристик [13, с. 77].

(7) *Putin's invasion was a test of Ukraine's commitment to freedom, and a test for America and the world.*

Порівняння нападу з іспитом у реченні (7) впливає на слухача, переконуючи його в правильності дій, протидії вторгненню та відстоювання не тільки українських, але й загальносвітових цінностей.

В іронії слово або вислів знаходить у мові сенс, протилежний його буквальному значенню, або заперечує його [13, с. 123]. Наприклад:

(8) *Putin's aim was to wipe Ukraine off the map. Putin's war of conquest is failing.*

У реченні (8) можна помітити різкий контраст між інтенціями та реальністю, що створює іронічний ефект. Це посилює характеристику образу України як сильної держави, яка здатна дати відсіч воєнній агресії.

Використання алюзії має особливе значення в процесі формування образу України.

(9) *Through partition and oppression, when the beautiful city was destroyed after the Warsaw Uprising, during decades under the iron fist of communist rule, Poland endured because you stood together.*

В уривку (9) з промови Дж. Байдена з нагоди річниці повномасштабного вторгнення Росії на територію України президент підкреслює, що єдність і витримка дають змогу країні пройти через будь-яке випробування. Зокрема, згадка про Варшавське повстання 1944 року викликає в пам'яті трагічні події, коли поляки повстали проти німецької окупації. Згадка про комуністичний режим також є алюзією. Комуністичний режим був часом пригноблення і жорстокості для поляків. Однак незважаючи на це, поляки змогли зберегти свою національну ідентичність і культуру.

Риторичне запитання ставиться не з метою отримання відповіді, а з метою афористичного узагальнення загальновідомої або очевидної думки [13, с. 130].

(10) *We also faced fundamental questions about the commitment to the most basic of principles. Would we stand up for the sovereignty of nations? Would we stand up for the right of people to live free from naked aggression? Would we stand up for democracy?*

Серія риторичних питань у прикладі (10) має на меті впевнити слухача в правильності вибраного шляху. Україна, якій присвячена конкретна промова Дж. Байдена, зображена як демократична, суверенна країна з людьми, які мають право на оборону від неприхованої агресії.

Антитеза, в якій різке протиставлення всередині однієї конструкції, створює сильний ефект [13, с. 142]. Речення (11) представляє антитезу, протиставляючи темряву – автократію та світло – свободу.

(11) *The darkness that drives autocracy is no match for the flame of liberty.*

Ще одним ілюстративним прикладом є уривок з промови Ріші Сунака під час Мюнхенської конференції з безпеки:

(12) *So we need a military strategy for Ukraine to gain a decisive advantage on the battlefield to win the war, and a political strategy to win the peace.*

Контраст створює відчуття балансу та підкреслює різні аспекти стратегії підтримки України, а перемога у війні уподібнюється перемозі заради миру.

Висновки. Образ України в промовах англійськомовних політичних діячів є складним концептом, аналіз якого потребує залучення різноманітних прийомів аналізу. Політичний дискурс і його жанр політичної промови визначають низку стилістичних засобів, які використовуються для оформлення образу держави та впливу на слухача. Комплексний характер образу держави дає змогу широко проаналізувати використовувані в промовах лінгвістичні засоби з метою визначення окремих складників образу України на міжнародній арені. Стратегія підтримки України, її армія, парламент, народ та інші складники образу України під час мовлення виражаються та збагачуються за допомогою численних лінгвостилістичних засобів. Аналіз політичних промов допомагає розуміти, як образ держави формується, еволюціонує і сприймається внутрішньою та зовнішньою аудиторією. Це важливо для розуміння тенденцій у політичних відносинах та міжнародній політиці. Варто зазначити, що образ держави – це вкрай динамічний концепт, характеристики якого змінюються дуже швидко, тому вміння їх виокремлювати та своєчасно розпізнавати сигнали є запорукою якісної організації політичного процесу.

Abstract. The article is devoted to the analysis of linguistic and stylistic means used to create the image of Ukraine in English-language political speeches in 20s at the beginning of the 21st century. The study is based on the texts of speeches published on official government websites. The analysis outlines political speech as an important genre of political discourse. The image of the state, which is created in such speeches with the help of linguistic stylistic means, is analyzed and its most significant components are distinguished, i. e. the people, the army, the strategy of supporting Ukraine, etc.

Keywords: political discourse, political speech, image of the state, linguistic and stylistic means.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутирський О. А. Україна у дзеркалі західних ЗМІ. *Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Журналістика*. 2003. Вип. 11. С. 53–54.
2. Водотика Т., Магда Є. Ігри відображень. Якою бачить Україну світ / гол. ред. О. С. Кандиба. Харків: Віват, 2016. 352 с.
3. Van Dijk T. A. Discourse, Context and Cognition. *Discourse Studies*. Vol. 8(1). London: SAGE Publications, 2006. P. 159–177.
4. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності: монографія. Одеса, 2007. 156 с.
5. Шевчук Н. В. Особливості політичного дискурсу: зміст, функції, жанрове покоління. *Вісник ДАКККіМ. Політологія*. 2013. Вип. 1. С. 263–269.
6. Fairclough N. Genres in Political Discourse. *Concise Encyclopedia of Pragmatics*. Oxford: Elsevier Science Ltd., 2009. P. 293–298.
7. Шевчук Н. В. Особливості політичного дискурсу: зміст, функції, жанрове покоління. *Вісник ДАКККіМ. Політологія*. 2013. Вип. 1. С. 263–269.
8. D'Acquisto G. Linguistic Analysis of Diplomatic Discourse *UN Resolutions if the Question of Palestine*. UK: Cambridge Scholars Publishing, 2017. 140 p.
9. Голік О. В. Історіографія питання іміджу України на сторінках російської та американської преси. *Наукові записки. Сер. Політика і етнологія; Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України*. Київ, 2009. С. 150–167.
10. Качинська Н. О. Політичний імідж держави: структурні та комунікаційні компоненти феномену. *Віче*. 2009. № 22. С. 10–12.
11. Поліщук О. В. Імідж держави на міжнародній арені: інформаційний аспект. *Науковий блог Національного університету «Острозька академія»*. 2010. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2010/imidzh-derzhavy-na-mizhnarodnij-areni-informatsijnyj-aspekt/> (дата звернення 14.09.2023).
12. Шугаєв А. В. Імідж та іміджевий дискурс міжнародної організації ООН. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2017. № 77. С. 94–96.
13. Кухаренко В. А. Практикум зі стилістики англійської мови: підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 160 с.
14. The White House: Speeches and Remarks. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks>. (дата звернення 14.09.2023).
15. Gov.uk News and Communications. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches>. (дата звернення 14.09.2023).